

zelve zouden willen of niet willen, maar wat door Gods Woord wordt gevorderd of wat bij wettige gevolgtrekking daaruit is af te leiden."*)

En nu ligt de conclusie voor de hand. De kerk heeft macht, in den naam van Jezus Christus en door middel van de bediening der ambten, haar leden, voor zoover belijdenis en wandel betreft, in de uitoefening dus der haar toevertrouwde sleutel-macht, te binden aan het Woord van God. Maar onderwerping aan dit Woord is voor die leden, zoo zij waarlijk leden zijn, geen kneelend juk, maar veeleer voorwaarde voor de gezonde en krachtige ontwikkeling van hun geloofsleven. Gezag en vrijheid smelten hier saam tot een hogere eenheid. Waar dan bovendien nog bij komt, dat die leden der kerk, gelijk wij reeds zagen, niet slechts objecten zijn van haar bearbeiding, maar ook subjecten van haar levensopenbaring: krachtens persoonlijke belijdenis en krachtens hun actief deelnemen aan onderscheiden kerkelijke handelingen; in één woord, krachtens het ambt der geloovigen vormen zij zelf mede de kerk als zichtbaar georganiseerde gemeenschap. Ideel gesproken is er dus eigenlijk zóó weinig een tegenstelling tusschen den band, dien het kerkelijk leven aanlegt en de persoonlijke christelijke vrijheid, dat juist de eerste dient om de laatste zoo krachtig mogelijk te handhaven.

T. FERWERDA.

*) A. W. pag. 15.

Aanklacht tegen Ds. Van der Meulen.

Van meer dan één zijde vroeg men ons, waarom „De Reformatie” totnogtoe over de aanklacht, door Ds. Brussaard en Dr. Geelkerken tegen Ds. van der Meulen uitgebracht, zweeg.

Wij gaan niet in op de onderstellingen, welke daaromtrent werden geopperd.

Liever geven we dadelijk de reden op.

Ze is eenvoudig deze, dat men hier te doen heeft met een zaak, die in den kerkelijken weg behandeld zal worden.

De classis Hallum zal eerlang uitspraak moeten doen.

En is het in sommige landen gewoonte, dat een jury, als zij van de volledige gegevens kennis heeft genomen, gedurende de dagen van beraad in geen aanraking mag komen met de buitenwereld, bij een kerkelijke procedure voelen wij er veel voor, dat de pers de murens, die hebben te oordeelen, op geenerlei wijze beïnvloedt.

Het lijkt ons het meest geraden, dat de kerkelijke bladen in zulke gevallen zich het zwijgen opleggen.

Maar waar er nu al zooveel over geschreven is, willen wij ook ons oordeel niet terughouden. Alleen gelooven wij ons te moeten beperken tot het formeel der zaak.

En dan beginnen we met uit te spreken, dat wanneer een redacteur zich op eenigerlei wijze

te buitengaai, in den regel herstel moet worden gezocht in den journalistieken weg.

Lanceert men in de pers omtrent een onjuiste voorstelling, dan is het het aangewezen middel om daartegenover een stuk te publiceeren, dat de zaken poot recht te zetten.

Dat sluit echter niet in, dat op dien regel geen uitzonderingen kunnen worden toegelaten.

In hoever het onderhavige geval tot de uitzonderingen kan worden gerekend, staat niet aan ons te beslissen.

Dat moeten ten slotte Ds. Brussaard en Dr. Geelkerken uitmaken.

Een ander kan daarin moeilijk treden.

Zij zijn van oordeel, dat Ds. van der Meulen kwaad gerucht aangaande hen heeft verspreid.

En nu is het zeer wel mogelijk, dat zij de gevolgen, welke het woord van Ds. van der Meulen had, beter voelen dan iemand anders.

Daarbij kan ook de overweging hebben gegolden, dat tegenspraak in de pers niet altijd dat uitwerkt, wat men er van hoopt.

Zij kunnen hebben gevreesd, dat er van wat hun, naar zij meenen, werd toegedicht, toch altijd wat zou blijven hangen, ondanks de krachtigste logenstraffing in de bladen.

Is die onderstelling juist, dan ligt het voor de hand, dat zij naar een ander middel omzagen.

Niemand mag dan ook beweren, dat zij den kerkelijken weg niet mochten inslaan.

Op zichzelf stond hun dit vrij en kan er hun geen verwijt van worden gemaakt.

Alleen kan er twijfel rijzen, of deze wijze van handelen wel de beste is.

Wij gelooven, dat er nog wel een uitnemender weg ware te vinden.

Maar het zou op het oogenblik geen zin hebben daarover uit te weiden.

Slechts hopen wij, dat wat nu is geschied werkelijk uitzondering blijve.

Ging men er een regel van maken, dan ware het eind niet te overzien.

We zouden van het eene kerkelijke proces na het andere hooren.

Want helaas wordt door redacteurs weleens de voorzichtigheid uit het oog verloren en kunnen ook zij, die publiek besproken worden, niet altijd de overgevoeligheid meester worden.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Staat en Maatschappij.

II.

In de maatschappij leeft en werkt de mensch, door allerlei banden met zijn medemenschen verbonden.

Hoewel hij geschapen is naar het beeld Gods

leermeesteres, ons voorbeeld moest zijn, alsof de natuur het ware het goede en het schoone zou verbeelden, alsof de natuur God zou wezen, maar terug tot de natuur, tot een schouwen der werkelijkheid. Dat leert de Schrift in haar overweldigende realiteitszin, dat leeren ons de oude profeten, dat leert ons Christus. Werkelijkheidszin... natuur buiten en binnen ons kennen, waardeeren, beoordelen naar den maatstaf van Gods Woord en daar naar leven.

De wetenschap, als het beschouwende leven heeft tot taak alleen het eerste, namelijk het weten, het kennen. En voor haar en met name voor de natuurwetenschap geldt wel in de eerste plaats de eisch: terug tot de natuur...

Wanneer men spreekt met eenvoudige menschen van het land en hen iets vertelt omtrent de moderne wetenschappelijke theoriën, bijv. omtrent het materialisme, dan voelt men aan hun onuitgesproken gedachte, aan bewustzijn van een volkomen klaarblijkelijkheid der onjuistheid van zulke beschouwingen, eerst recht, hoe de natuurwetenschap zich van de natuur heeft vervreemd.

Bij de oorzaken van dit ernstige verschijnsel zal ik niet te lang stilstaan. Schoolse methoden, verdoorde begripsformuleering, streven naar eenvoudige en alles verklarende hypothesen, zoeken naar het tooverwoord en de machtspreuk moge ertoe hebben bijgedragen, de diepste grond is de scheiding tusschen natuur als werkelijkheid en wetenschap als werkzaamheid, door het menschelijk denken over het wezen van onze kennis zelf voltrokken.

Het is, zooals een nog onbekend Duitsche schrijver, Peter Wust, het zoo treffend uitdrukt, de „erdrukkende Autorität Kants”, die elke gezonde ontwikkeling van natuur-kennen heeft verlamd, die ook een „Auferstehung der Metaphysik” onmogelijk heeft gemaakt.

Het menschelijk denken, buiten het geloof in de harmonie van denken en zijn om, heeft zijn eigen vormis geveld en is bezig het te voltrokken. Het heeft alleen uitgaande van den mensch geen wereld kunnen vinden, dan zijn eigen gewaarwordingen geen orde dan zijn bedachte, geen werkelijkheid, alleen schijn.

Wat Kant als dwingende gevolgtrekking in zijn scherpsinnigheid formuleerde: geen wijsbegeerte

en de eeuw in zijn hart is gelegd, is hij tengevolge van den val in zonde niet meer in staat het gebod der liefde te houden. Integendeel, van nature is hij geneigd God en zijn naaste te haaten.

Toch moet hij met anderen samenwerken. Vooral in onze tegenwoordige gecompliceerde maatschappij is hij voor de voorziening in zijn geestelijke en stoffelijke behoeften op anderen aangewezen.

In die samenwerking nu met anderen komen telkens botsingen voor en ontstaat er strijd. Het egoïsme speelt den mensch voortdurend parten.

En ware het niet zoo, dat in die maatschappelijke samenwerking de krachten der menschen volkomen gelijkwaardig waren, dan zou misschien een groote bron van conflicten gestopt zijn. Maar zoo is het niet. Integendeel: in aanleg, in neiging, in intellect, in wilskracht, in lichaamssterkte, ja in alles schier, is de eene mensch van den anderen onderscheiden.

Bovendien is in den loop der historie ook kunstmatig het onderscheid hoe langer hoe meer verscherpt. Bij de onderlinge ongelijkheid, die de menschen als 'ware van de geboorte af van elkander onderscheidt, komt nu bovendien nog het verschil van stand, van opleiding, van uiterlijke macht en aanzien.

Met het toenemen van de cultuur zijn de alzo ontstane tegenstellingen steeds meer verscherpt.

Nu is op zich zelf in het bestaan dier tegenstellingen niets verkeerd. Ook in een on-zondige wereld zoude, evengoed als in de wereld der engelen, tegenstellingen worden aangetroffen.

God mint de eenvormigheid nooit, ook niet onder de menschen.

Dat de een meer dan de ander heeft om te leiden en voor te lichten, te gebieden en gezag uit te oefenen, en de ander meer op het volgen is aangelegd, deert niet. Zelfs komt deze tegenstelling aan de samenwerking, die de voortbrenging van allerlei goederen ter voorziening in stoffelijke en geestelijke nooddrift beoogt, ten goede. In die samenwerking kunnen niet allen gelijk zijn. Er zijn uitdenkers en uitwerkers noodig.

Temeer, omdat de behoeften der menschen zoo gevarieerd zijn.

In de primitieve maatschappijen was dat anders. De voorziening in voedsel en drank, in kled en woning was toen het hoofddoel der samenwerking.

Maar in den loop der eeuwen zijn de behoeften der menschen verduizendvoudig. Zeker, geen mensch leeft er, of hij heeft nog spijz en drank, kleding en behuizing noodig. Maar zelfs de voorziening daarin is zoo gansch anders geworden. Tusschen een koninklijk paleis of een monumentaal museum, en een rotswooning of plaggenhut bestaat een enorm onderscheid. Tusschen de schorten van goitenvellen, en de kostbare kledij van de mannen

maar wijsgeerig denken is de roeping van den wijsgeer, heeft zich herhaald op alle terreinen der moderne cultuur. Geen wetenschap, geen werkelijk bezit, geen weten, maar alleen wetenschappelijk werken zou de taak van den natuuronderzoeker zijn.

Het gevolg van deze opvatting bleef niet uit.

Doel van het leven en straven der onderzoekers werd „werken”, niet „kennen”, liefde voor het werk, niet liefde voor de natuur werd eisch.

Moet de wetenschap zich dus weer wenden tot de natuur en afwenden van de begripsconstructies, dan sluit dit tevens voor alles de taak in om geen natuurwetenschap van achter de schrijftafel te beoefenen.

Vooral in onze kringen moge dit wel worden overwogen, waar helaas maar al te veel werkelijkheidszin en werkelijkheidsstudie ontbreekt en het „bolwerk” van het Christendom, zooals een geestig spreker mij wel wil toestaan te herhalen, dreigt slechts „bolle-werk” te worden.

Men heeft maar al te vaak niet beseft, dat een overzicht over het terrein der feitelijke kennis niet verkregen wordt door op eigengemaakte vleugelen in een Ikarus-vlucht op te stijgen en zich zwellende trachten te houden boven de dingen. Maar het terrein der feiten heeft zelf natuurlijke verheffingen van waaruit een grooter of kleiner deel is te overzien. Deze hoogten moeten wij zoeken.

Maar ook bij deze bezigheid zullen wij ons aan een leiding moeten toevertrouwen. Immers al moge de voorstelling van een landschap een verklarend beeld zijn voor het gezamenlijke wetenschapsmateriaal, wij dienen toch niet te vergeten, dat het terrein der wetenschap, een geestelijke wereld, een globus intellectuelis is, voor de zintuigen niet direct waarneembaar en waardoorheen wij dus geen weg zullen vinden onder de leiding van ons zintuiglijk oog.

Zooals de wereldreiziger in het onbekende land niet zijn weg vindt, geleid door de wisselende dingen om hem heen, maar het oog gericht houdt op den onveranderlijken sterrenhemel ver boven en buiten hem of zich richt naar het kompas, dat hij met zich draagt, zoo dient ook de onderzoeker der globus intellectuelis zich te richten naar zijn leidster of naar het betrouwbaar kompas, dat hierop is gesteld.

F. J. J. B.